

נסח הדרה

מאוצרות
רבנו הרמב"ן

פרשת כי - תשא תשפ"ד (שנה ז' גליון 155)

וְרַחֲצוּ אֶהָרֹן וּבְנָיו מִמְּנוֹ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם. [ל, יט]

הרחיצה הזו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו רוחץ ידיו בעבור היות הידים עסקניות. והוסיף כאן לרוחץ הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש בני אדם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור.

וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת לְקַח מֵעֵשֶׂה רוּחַח מִמֶּלֶח טְהוֹר קָדָשׁ. [ל, לה]

רש"י פירש כי לשון ממולח שיהא מעורב יפה בשחיקתן זה עם זה, והביא דומה לו מלחיד וחובליך (יחזקאל כז כז), על שם שהם מהפכין המים במשוטות כשמנהיגין את הספינה, כאדם שמהפך בכף ביצים טרופים לערבן יפה.

ועל דעתני נקראו חכמי הספנים מלחים בעבור שהם יודעים טעם הים כאלו הם המרגישים במליחותו ובמתיקותו, כלומר היודעים מתי יהיה מתוק ונאות להולכי הים, או מתי הוא רע ומר להם. ואין תופשי המשוטות נקראים מלחים, שהרי כתוב בצור (יחזקאל כז ח ט) יושבי צידון וארוד היו שטים לך, זקני גבל וחכמיה היו בך מחזיקי בדקך כל אניות הים ומלחיהם היו בך, כי הספנים הזקנים יודעי הים הם מלחים, וכתוב (שם כט) וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים אל הארץ יעמודו, הנה הם שלשה, תופשי משוט, והמלחים, והחובלים. וכן ארץ פרי למלחה (תהלים שם), לארץ מלוחה, שמקום המלח לא יצמיח, כענין שכתוב בסדום (דברים כט כב) גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח, וכתוב (שופטים ט מה) ויזרעה מלח. ויתכן שיהיה הלמ"ד נוסף בכי שמים כעשן נמלחו (ישעיה נא ו), וירצה לומר נמחו, כמו בלאומים (תהלים מד טו), כלו שלאנן ושליו (איוב כא כג).

רָאָה קְרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלָּל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה. [לא, ב]

אמר השם למשה ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל ראו קרא ה' בשם (להלן לה ט). והטעם, כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל.

והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף ובוזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומניות כלם, והיודעים ורגילים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהן אומנות דקה ויפה. ועוד, שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו למה צו ואל מה ירמוזו. ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה, וידע כי הוא מלא אותו רוח אלקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן, כי היה רצון מלפניו לעשות המשכן במדבר, ולכבודו בראו, כי הוא קורא הדורות מראש (ישעיה מא ד), כדרך בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך (ירמיה א ה). ובלשון הזה (לעיל טז כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים.

ולרבותינו בזה מדרש (שמות רבה מ ב) הראה אותו ספרו של אדם הראשון ואמר לו כל אחד התקנתיו מאותה שעה, ואף בצלאל מאותה שעה התקנתני אותו, שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל. והוא כענין שפירשתי. ועוד אמרו (ברכות נה א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. והענין, כי המשכן ירמוז באלו והוא היודע ומבין סודו.

וַיֵּרָא הָעָם כִּי בִשְׁשׁ מִשָּׁה לָרֹדֶת מִן הַהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹקִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מִשָּׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ. [לב א]

אבל הכתוב הזה הוא מפתח לדעת נכון ענין העגל ומחשבת עושיו, **כי בידוע שלא היו ישראל סבורים שמשה הוא האלקים, ושהוא בכחו עשה להם האותות והמופתים,** ומה טעם שיאמרו כיון שהלך משה ממנו נעשה אלקים. **ועוד,** כי בפירוש אמרו: אלקים אשר ילכו לפנינו, לא שיהיו נותנין להם חיים בעולם הזה או בעולם הבא. אבל היו מבקשין משה אחר. אמרו, משה שהורה לנו הדרך ממצרים ועד הנה, שהיו המסעים ע"פ ה' ביד משה (במדבר ט' כ"ג), הנה אבד ממנו, נעשה לנו משה אחר שיורה הדרך לפנינו על פי ה' בידו. וזה טעם הזכירם: משה האיש אשר העלנו, לא האל אשר העלם, כי יצטרכו לאיש אלקים.

אבל הענין כמו שאמרת, **שלא בקשו העגל להיות להם לאל ממית ומחיה,** וקבלו עבודת אלקותו עליהם, **אבל ירצו שיהיה להם במקום משה מורה דרכם,** וזהו התנצלותו של אהרן, טען כי לא אמרו לי רק שאעשה להם אלקים אשר ילכו לפניהם במקומך אדני, שלא ידעו מה היה לך, ואם תשוב אם לא, ולכן הם היו צריכין למי שיורה להם דרכם כל זמן שלא תהיה אתה עמם, ואם אולי תשוב יעזבוהו וילכו אחריך כבראשונה.

וכן היה הדבר, **כי כיון שראו העם את משה מיז הניחו את העגל ובעטו בו,** שהניחו לו לשרפו ולזרות עפרו על פני המים, ולא היה מהם חולק עליו כלל [וכן תראה שלא הוכיחם, ולא אמר להם כלום, אבל בבואו במחנה וירא את העגל ומחולות מיז ברחו ממנו, והוא לקח העגל וישרוף אותו וישק אותו להם ולא מאנו כלל]. ואלו היה להם לאלקים, **אין דרך שיניח אדם מלכו ואלהיו לשרפת אש, הן ישרוף את תועבתם לעיניהם ולא יסקלוהו.**

וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רֵד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. [לב ב]

אמר השם למשה כי עשו שתים רעות, **האחת,** כי שחת עמך, וענין ההשחתה הריסת בנין, כענין שנאמר ואיש כלי משחתו בידו (יחזקאל ט א), הנני אליך הר המשחית (ירמיה נא כה), בבל ההורס כל חומה ומגדל, ופירוש ההשחתה בכאן הדבר שקראו רבותינו מקצץ בנטיעות.

והשני, כי עשו עגל מסכה והשתחוּ לו ויזבחו לו. והנה העבירה הראשונה לא ידענה רק השם לבדו שהוא יודע תעלומות לב, והשנית מעשה הזובחים החוטאים שבהם כאשר פירשתי.

והנה רוב העם חטאו במעשה העגל, כי כן כתוב ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב, ולולי זה לא היה הכעס בכלום לכלותם. **והנה הנהרגים והנגפים מועטים, כי ברובם היה החטא במחשבה רעה, כמו שפירשתי.**

וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לָהּ אֵלֵי וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי. [לב ג]

טעם ויעמוד משה בשער המחנה - דבק במה שאמר, כי כיון שראה את העם שיהיה לשמצה ולקלסה באויביהם, וזה חלול השם, עמד בשער המחנה וקרא בקול גדול מי לה' אלי, והרג בפרהסיא כל עובדי העגל כדי שישמע הדבר בקמיהם, **ויתקדש שם שמים בהם תחת החלול שעשו.**

להנצחות הערות הארות והצטרפות: V0527174410@GMAIL.COM

מיועד לעורר את לב הלומדים ואינו תחליף למקור חיבורו של רבנו הרמב"ן

מוקדש לעילוי נשמת גאון ישראל מרן הגאון רבי שלמה זלמן בן הגאון רבי חיים לייב אויערבאך זיע"א
נלב"ע כ' אדר א' תשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה